

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת פינחס תשפ"א שנה שנייה גליון 95

בעניין חולה הנוטל ידיו לסעודה בת"ב אם נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו או דנוטל כל היד

דלא כמש"כ החתם סופר בתשובה קנ"ז, וא"כ לפי"ז יש לעיין אם החולה מותר גם ברחיצה שהרי לא גזרו עליו תענית ובפשטות אין תענית לחצאין. ומכל מקום נראה לומר דאע"פ שאין תענית לחצאין מ"מ אסור ברחיצה משום שחייב באבילות של תשעה באב, וכמו שאמרו בתענית דף ל' כל מצוות הנוהגות באבל נוהגות בת"ב אסור ברחיצה ובסיכה ובתלמוד תורה, ומשום אבילות בוודאי נאסר אע"פ שהוא חולה דחולה לא הותר לו אלא התענית, ולכן אכתי אסור ברחיצה משום אבילות, וא"כ לכאורה יהא אסור ברחיצה של ידיו בת"ב. אלא דאע"פ שאסור ברחיצה משום אבילות אבל מכל מקום יהא מותר ברחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן שזה אינו אסור אלא משום התענית וכמש"כ מרן הגרי"ז בהלכות תענית דמה שאמרו שאסור להושיט אצבעו במים אינו אסור אלא משום שתענית של ת"ב הוא כתענית יוה"כ שאיסור רחיצה ידיה אסור גם ברחיצת ידיו בצונן, ולפי"ז חולה שאינו מתענה ולא נאמר עליו דין התענית א"כ כל הנאסר משום התענית לא נאסר עליו שהרי אין תענית לחצאין וא"כ יהא מותר ברחיצת כל ידיו אפי' שלא לצורך סעודה דלא נאסר כלל ברחיצת כל ידיו בצונן, וגם בנטילת ידים שחרית יהא מותר ברחיצת כל ידיו, וזה פלא.

יבואר דרחיצת ידיו ורגליו בצונן בת"ב אסור משום אבילות

ולפי"ז יקשה ספיקו של המהרי"ל דיסקין אם מותר לחולה ליטול ידיו, דלמה יהא אסור ליטול ידיו לסעודה בצונן, אכן לפי מש"כ הריטב"א במד"ק דף כ"א שאיסור רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן בת"ב אסור משום אבילות ואע"פ שאבול מותר ברחיצת ידיו בצונן מכל מקום באבילות דרבים של ת"ב החמירו בו טפי ולהכי אסור גם ברחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן, א"כ גם חולה שאין בו סכנה שאין עליו דין תענית כלל מ"מ אסור גם ברחיצת פניו ידיו ורגליו אפי' בצונן דכל מה שנאסר משום איסורי אבילות אסור בו. ולהכי נסתפק המהרי"ל דיסקין אם במקום מצוה של נט"י מותר ליטול ידיו. **אמנם** לשיטת מרן הגרי"ז בהלכות תענית וכן שיטת המנחת חינוך מצוה ש"ג בסופו שאיסור רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן אינו אסור אלא משום איסורי תענית של ת"ב א"כ כל חולה שאין בו סכנה שלא נצטוו על התענית לא יהא אסור ברחיצה של ידיו בצונן וצ"ע.

ולפי"ז יהא חלוק ת"ב מיוה"כ דבת"ב יהא מותר ליטול כל ידיו לסעודה כיון שיש"א שבלא"ה אסור באכילה וצריך ליטול כל ידיו כדי שיוכל לאכול ולא חשיב רחיצה של תענוג, ואע"פ שיש חולקים בזה, אבל כיון דלמש"כ הגרי"ז יש מקום לומר שלא נאסר כלל ברחיצת ידיו בצונן להכי יש לצרף סברא זו להתירו לרחוץ כל ידיו עד הפרק לצורך אכילת פת.

ואע"פ שלמש"כ החתם סופר סימן קנ"ז גם החולה חייב בתענית אלא אוכל כדי צרכו ותו לא וא"כ לא יהא שרי ברחיצה אלא מה שצריך לו, אבל עמא דבר נוהגין שהחולה בת"ב אינו מצמצם אכילתו, וכן שמעתי בשם מרן החזו"א, וכן חזינן מהא דנותנין ליולדת לשתות מן היין של מילה בת"ב אע"פ שלא בדקין לה אם צריכה לאותו יין לרפאותה ונראה שלא גזרו עליה תענית כלל ומותרת באכילה לגמרי וצ"ע.

האם יש להחמיר שלא לרחוץ בליל שאר תעניות כשאינו מתענה בלילה

בכולן כמו בת"ב, ומ"מ כתב שנועל הוא את הסנדל משום דהוי חוכא ואיטולא, ואף שנמצא שנוהג התענית לחצאין, וע"כ מבואר דשייך לנהוג התענית רק במה שיוכל להתענות.

אולם מלבד מה שיש לחלק דכשמתענה מאכילה ושתייה שייך להחמיר במקצת שאר עיניו אבל כשאינו מתענה מאכילה ושתייה לא חשיב תענית משאר עיניו לחוד.

לכאורה יש לחלק עוד דמה דמצאנו שמתענים בלא נעילת הסנדל יש לומר דלגבי התירה דנעילת הסנדל הוא כמו שמבואר בשולחן ערוך סימן תקנ"ד וז"ל אבל ומנוהג שמהלכים בדרך מותרים בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלוצו, וכן בת"ב,

יש להסתפק בחולה שצריך לאכול פת בת"ב אם נוטל ידיו כל היד או עד קשרי אצבעותיו כמו לגבי נטילת ידיים שחרית או לתפלה.

ושורש הספק הוא כיון שנחלקו הראשונים עד היכן הוא נוטל ידיו לסעודה אם עד קשרי אצבעותיו או כל היד עד הקנה, ובשו"ע סימן קסא סעיף ד' כתב וז"ל שיעור נט"י כל היד עד קנה של זרוע, וי"א עד מקום חיבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהוג כדעת הראשון, עכ"ל, וכיון שכתב רק שראוי לנהוג כדעה הראשונה משמע דאינו מחוייב מעיקר הדין ליטול כל היד, א"כ בת"ב וביוה"כ שאסור ברחיצה לכאורה אינו יכול ליטול אלא עד סוף פרקי אצבעותיו, וכמו בנט"י שחרית שאינו נוטל אלא עד סוף קשרי אצבעותיו, ואע"פ שבכל השנה מחמירין בזה מ"מ בת"ב וביוה"כ הוי חומרא דאית לידי קולא, ולהכי נראה דאין לו ליטול אלא עד קשרי אצבעותיו, וכן שמעתי ממרן הגרי"ג קרלין זצ"ל שחולה שצריך לאכול בת"ב וביוה"כ פת אין לו ליטול הידים אלא עד סוף קשרי האצבעות וכמשנ"ת, אכן בס' קף החיים סימן תקנ"ד ס"ק נג כתב דחולה האוכל בט"ב נוטל ידיו עד פרק הזרוע וצ"ע.

יבואר שבשו"ת מהרי"ל דיסקין כתב שיש לומר שאין נוטלין לסעודה כלל בת"ב

והנה בשו"ת מהרי"ל דיסקין בקונטרס אחרון סימן ס"ח נסתפק אם חולה שצריך לאכול בת"ב אם יטול ידיו או דעדיפא שיאכל בלא נטילה כלל, ולא פירש טעם ספיקו למה לא יטול ידיו לכה"פ עד קשרי אצבעותיו כמו בשחרית, ואפשר דס"ל דרק בנט"י שחרית מקילין ליטול הידים עד קשרי האצבעות, וטעמא כמ"ש התוס' ביומא דע"ז משום דחשיב כידים מטונפות משום שאינו יכול ליגע בשום מקום בידי כדאמרין יד לעין תקצץ יד לחוטם תקצץ, אבל נטילה לסעודה אפשר דלמצוה בלבד לא התירו בת"ב וביוה"כ, וכמו שאסור לטבול בת"ב וביוה"כ משום דאין אנו טובלין בזמנה אף דמקיים מצוה בטבילתו דכשרוצה לטהר צריך לטבול, אבל מ"מ אינו מחוייב לטבול ולא התירו בזה רחיצה בת"ב וביוה"כ, וה"נ בנט"י לסעודה אפשר דלא חשיב כ"כ מצוה להתיר רחיצה משום דאינו מחוייב ליטול ידיו אלא אם רוצה לאכול ודמיא קצת לטבילה שלא בזמנה שלא התירו בת"ב וביוה"כ, ולהכי מספקא ליה שמה לא יטול ידיו כלל.

בעניין חולה שאין בו סכנה שאינו מתענה בת"ב אם אסור ברחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן

ולכאורה יש להתיר לחולה ליטול את כל היד בשני ידיו מטעמא אחרת, דהנה חולה שאין בו סכנה אינו מתענה בתשעה באב כמש"כ בשו"ע סימן תקנ"ד, ומטו בשם מרן הגרי"ז שלא גזרו עליו תענית כלל, ומשום הכי אמר לאחד שהיה חולה שרצה להתענות שצריך לקבל עליו את התענית כדי שיהא לו שכר תענית, דכיון שלא גזרו עליו תענית כלל ואינו מחוייב בזה לא יקבל שכר תענית שמתענה בת"ב, ובאם יקבל על עצמו תענית יקבל שכר על תענית יחיד שקיבל אבל לא יכול לקיים מצוות תענית דת"ב [וזהו

יש להסתפק אם מותר לרחוץ בליל תענית ציבור, דהנה בשעה"צ סימן תקנ"ז ס"ק ט' כתב וז"ל עיין באליה רבה בשם השל"ה דבעל נפש צריך להפסיק גם מבעוד יום, עכ"ל, וא"כ אף שאין אנו מתענים מבערב, אבל אולי יש להחמיר לכל הפחות בשאר עיניו מבערב לחוש לדעת הרמב"ן שבוה"ז נוהג ה' עיניו בשאר תעניות כת"ב.

והיה נראה לכאורה דאין תענית לחצאין, ואם אינו מתענה מאכילה ושתייה מבערב אין מקום לאסור רחיצה מבערב, אמנם מצאנו שכתב המג"א שבעל נפש יחמיר

* ולענין ברכה צ"ע אם יוכל לברך בזה ענטי מאחר והרבה מגדולי הראשונים סוברים דאינו יוצא בזה ידי"ח נט"י, אבל נראה דכיון דמעיקר הדין קי"ל דסגי בנטילה עד קשרי אצבעותיו שפיר יכול מברך וצ"ע.

ובהנה שם כתב וז"ל וכן במקום שדרים בין הא"י לא יחלוץ כי אם ברחוב היהודים, וכן נהגו, עכ"ל, ובמשנה ברורה שם ס"ק ל"ד כתב בטעם הדבר משום העכו"ם שמלעגים עלינו, עכ"ל, וא"כ י"ל דהכי נמי כיון דמשום חובא ואיטלולא הרי הוא נועל את הסנדל שפיר מקיים התענית כדיון, וזהו דיון דבמקום שמלעגים עליו מותר בנעילת הסנדל. **אמנם** נראה דבאמת מאחר שמה שאמרו שבעל נפש יחמיר על עצמו, היינו משום דחיישינן לשיטת הרמב"ן דגם בומנינו צריך להתענות כדיון ת"ב, א"כ אע"פ שאינו יכול להתענות בכל הלכות התענית, מ"מ מה שיכול להתענות צריך להתענות, כמו מי שחולה בת"ב שאינו מתענה מאכילה ושתייה מ"מ אסור בשאר עינויים, וה"נ י"ל דכל מה שיכול לעשות מאיסורי התענית יעשה וצ"ע.

בעניין נטילת ידיים שחרית ד' פעמים בת"ב

יבואר היאך יטול ידיו היוצא מבית הכסא ביו"כ

והנה לענין נטילה אחר יציאה מבית"ס כתב המטה אפרים דהנהגה ליטול ג"פ גם ביום הכפורים יטול ג' פעמים משום חשש נדר, וצ"ע דהיאך נתיר לו משום כן הא כמו דעיקר הנטילה בשחרית אין נוטלים אלא עד קשרי אצבעותיו אף שבכל השנה אנו נוטלים כל היר, ומשום דביותר מכך איכא חששא דאין זה חשוב לצורך מצוה ה"נ איך נתיר לו ליטול ג"פ יותר מכפי המוכרח, ושמעתי מידידי **הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א** שמרן הגרש"ז כתב לו במכתב בזה דכיון דאחר פ"א כבר הוא רחוק תו לא חשיב רחיצה כשנוטל פעם נוספת.

אמנם במתניתין ביומא איתא על טבילת הכהן גדול ביו"כ טבל עלה ונסתפג, ויעוין במל"מ שהעיר על דברי המשנה למה הוצרכו לומר שנסתפג דמה הלכה יש בזה הסיפוג, ובספר טל תורה כתב בזה דכיון דטבל ויש מים על גופו הרי יש בזה איסור רחיצה דעצם מה שהמים נשארים על גופו יש בזה משום רחיצה, ואסור להשאיר המים על גופו ללא צורך, וצ"ע דא"כ אמאי בקידוש ידים ורגלים לא תנן דבעי סיפוג. אך עכ"פ מובאר מדבריו דעצם המים שעליו יש בזה משום רחיצה, וה"נ י"ל דאין איסור ליטול פעם נוספת כיון דאין מוסיף כלום בנטילה שניה כיון שכל שהמים עליו הרי הוא רחוק. **ועוד** הביא מרן הגרש"ז וצ"ל מהכף החיים וכבר הקדימו בספר מגדל עוז דמה דנוטלים רק עד קשרי אצבעותיו, אי"ו משום חשש איסור רחיצה, אלא משום דביו"כ ליכא רוח רעה יותר מכך. ובאמת לשיטת הר"מ ביו"כ לא יטול ידיו כלל, ולפי' המגדל עוז צ"ל דס"ל להרמב"ם דביו"כ ליכא כלל רוח רעה, ומה דבט"ב נוטלים רק עד קשרי אצבעותיו נמי לא הוי משום איסור רחיצה, אלא כמו שכתב המגיד משרים דבט"ב הרוח רעה גדולה מאד דאפי' בנטילה גמורה אינה עוברת, ועפ"ז א"ש דברי המט"א דהנהגה ליטול ג"פ ה"נ יטול ג"פ ולא חיישינן משום איסור רחיצה.

בעניין מי שנלקחה טליתו ורוצה להקנותו להלוקח אם יכול להקנות בדעת אחרת מקנה

התוס' בקדושין דף נ"ה דהיאך כשסבור שהוא שלו אינו חשוב גזול להתחייב עליו, ומשמע מדבריהם דמשום שהוא שוגג אינו סיבה שלא יתחייב באונסין דגזול בשוגג נמי חשיב גזול אלא דכל שהוא כסבור שהוא שלו אינו חייב באונסין, ויעוין בזכרון שמואל סימן נ"ו מש"כ בזה, ומסתברא דהכי נמי אין כאן קניי גזילה, ומהאי טעמא אכתי חשיב ברשותו. והתוס' בהנחת דף כ"ז כתבו שאינו חייב משום מו"ק דהוי אונס גמור דפטור אבל אכתי היה מקום להתחייב משום גזול ובהוצרכו לומר בקדושין דף נ"ה דהיאך דכסבור שהוא שלו אינו חשוב גזול.

אבל לכאורה לא גרע מאבידה דחשיב כאינו ברשותו כמבואר ברמב"ם פרק כ"ב ממכירה ה"ט שכתב וז"ל מי שהיה לו פקדון ביד אחר הרי זה מקנהו בין במכר בין במתנה, לפי שהפקדון ברשות בעליו הוא והרי הוא בחזקתו שהוא קיים, ואם נכר בו זה שהופקד אצלו אינו יכול להקנותו, שזה כמי שאבד שאינו ברשותו, עכ"ל הרי להדיא דס"ל דאבידה חשיב אינו ברשותו, וראיה זו היה מביא מרן בעל האבי עזרי צ"ל, ויעוין דברי יחזקאל סימן נ"ד שהאריך בזה, ואי נימא דחשיב כאינו ברשותו הרי אינו יכול להקנותו בדעת אחרת מקנה שהרי אינו בעלים גמור להקנותו.

אלא שהיה מקום לומר שיקנהו משום שהרי הנגזל יכול להקנותו לגזול כמבואר בגמ' קדושין דף נ"ב שמי שגזל את האשה וקידשה בהגזל שבידו הרי היא מקודשת, משום שבוה שמקבלתו ממנו לקדושין גילתה דעתה דמחלה לו וקנהו כדי לקדש אותה באותו הגזל שבידו, ולכאורה הרי הוא אינו ברשותו שתוכל להקנות לו הגזל, וחזוין שכל שהוא ביד הגזול יכול הנגזל להקנותו לו כמבואר באבני מילואים סימן כ"ח ס"ק י"ג, ותמה על המהר"ל סימן ע"ח שכתב שאשה שגזלה מיד האיש וקידשה בו אינו מקודשת משום שהוא אינו ברשותו לקדש בו את האשה, ותמה עליו שהרי לגזול עצמו יכול להקנותו יעו"ש. וא"כ ה"נ יוכל הנגזל להקנות הטלית להגזול.

יבואר שהנגזל מקנה לגזול משום שמוחל על והשיב וממילא קונה בקניי גזילה אמנם בספר קהלת יעקב להנתיבות סימן כ"ח ס"ה כתב לבאר הא דיוכל להקנות לגזול עצמו, ומשום דבאמת אין זה מובן, דכמו שאינו יכול הנגזל להקנות את הגזלה לאיש אחר משום דהוי דבר שא"ב ה"נ אינו יכול להקנות בדרך הקנאה לגזול עצמו, רק הביאור בזה דלגזול עצמו יכול למחול חובו השבה ואז ממילא זוכה בה הגזול **מחמת קניי גזלה שיש לו בה**, ולכן רק כשהאיש גזל את האשה ורוצה לקדשה בזה אין לנו שום נפק"מ כיצד זכה בו האיש אם דרך הקנאה ממנה או דרך מחילה דסוף סוף מאחר שזכה בה יכול לקדש בו את האשה, אבל בגוונא דמהר"ל שהאשה גזלה מהאיש ואח"כ רוצה לקדשה בזה לא יתכן אא"כ תזכה בו דרך הקנאה מהאיש הנגזל דאז

יש להסתפק אם מותר ליטול בנטילת ידיים שחרית בת"ב שמונה פעמים כמו בכל יום או דסגי בג' פעמים, ולכאורה למש"כ הראשונים דהא דמותר ליטול ידיו הוא משום דהוי כידים מטונפות א"כ למאי דחיישינן לדברי הגר"א שהמים שעל ידיו מטונפים ולהכי נוטל שמונה פעמים שפיר מותר ליטול ידיו פעם רביעית.

והנה מקום לומר שעדיף שינגב מאשר יטול ידיו פעם רביעית, ובספר דעת נוטה חלק א' תשובה שפ"ב ובהערה שם כתב שהמים שנוטל פעם רביעית על ידיו מטהר המים שעל ידיו, וגם מטהר המים שבתוך הכלי ויכול ללמוד כנגד אותם המים אפי' לדעת המחמירים שאין ללמוד כנגד אותם מים, ומוכל מקום כתב שאביו בעל הקהלות יעקב לא למד כנגד אותם מים אפי' אם נטל ד' פעמים.

ושמעתי מהגאון ר' שלמה קניבסקי שליט"א שסיפר ששמע מהגאון ר' צבי רוטברג שליט"א ששמע משכניו של מרן החזו"א וצ"ל שהחזו"א איש וצ"ל היה לו פעם כאב שיניים ובקש משכניו להניח לו ספירט אלקוהול בשיניו, ושאלו אם נטל ידיו ג' פעמים בבקר או ד' פעמים, ואמר לו שנטל ד' פעמים, ושאל לו שכניו ומה יהיה אם נטלתי ג' פעמים לא אוכל להניח ספירט על גבי שיניו של מרן, ואמר לו החזו"א איש וצ"ל שחז"ל אומרים פה קדוש איך יאמר דבר זה, אנהני אין לנו הדרגה של פה קדוש של חז"ל אבל לכה"פ שבפה שלי לא יכנס יד שלא נטלה ד' פעמים בבקר.

וחזוין לדעתיה של מרן וצ"ל שהידיים שנוטל ג' פעמים עדיין יש בהם איזה שארית של טומאה ולא רצה שיכניס ידיו לפיו והידיים שנוטלים ד' פעמים נטהרו הידיים לגמרי.

ונסתפקו הלומדים בשער על עד קשרי אצבעותיו אם הוא עד ועד בכלל או לא עד בכלל או עד אמצע קשרי אצבעותיו, ומטו בשם מרן החזו"א וצ"ל שאמר שאין צריך לדקדק ליטול עד קשרי אצבעותיו בדיוק ובצמצום אלא נוטל עד קשרי אצבעותיו ברווח.

בגליון הקודם ביארנו דמי שנלקחה טליתו בטעות ורוצה ליכות את חבריו שלא יברך על הטלית ברכה לבטלה שיכול להקנותו לו בקניין חצר או הגבהה בדעת אחרת מקנה כמש"כ הרשב"א והראב"ד שגם בלא דעת קונה סגי בדעת מקנה.

והעירו בזה הלומדים כמה הערות נכבדות.

הנה מש"כ שאם לא יקנה לו טליתו הרי הוא עובר בכל יום בברכה לבטלה ואינו מקיים מצוות ציצית לכאורה אינו מוסכם, דהנה שיטת התוס' בחולין דף ק"י ע"ב והרא"ש שם דגם בטלית שאולה הרי הוא מקיים מצוות ציצית ומברך עליה כמו שנשים מברכין על מצוות עשה שהזמן גרמא, וא"כ גם בזה אע"פ שאין הטלית שלו ולא קנהו מ"מ כל שחבירו נתן לו רשות להשתמש בו ואינו גזל בידו שפיר מברך עליו כמו בטלית שאולה שמברך עליו.

אמנם כל החולקים על ר"ת דס"ל דנשים אין מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא נמי אין מברכין על טלית שאולה, והכא מגרע גרע שהיה מקום לומר דטלית שאולה הרי הוא כנגד של ג' כנפות ופטור מן הציצית, ולכן לדעת השו"ע שפסק כהרמב"ם דאין מברכין על מצוות עשה שהזמן גרמא א"א לברך עליו, וכבר העיר בזה ברעק"א סימן י"ד שאי אפשר לפרש בדעת השו"ע שהנטל טלית של חבירו מברך עליו משום דגם בטלית שאולה מברך עליו שהרי השו"ע פסק דאין מברכין אלא במקום שחייב במצוה וצ"ע.

ולכן אכתי יש לדון אם יכול להקנותו כדי שיוכל לברך עליו לכולי עלמא ולא יכנס בחשש ברכה לבטלה.

יבואר דמשום קניי גזילה לא חשיב אינו ברשותו אבל משום אבידה חשיב אינו ברשותו

עוד העירני ידידי הרב הגאון ר' אברהם חיים לבנון שליט"א שלא יועיל דעת אחרת מקנה להקנות למי שהטלית בידו שהרי כל שלקח טליתו מחבירו הרי הוא גזול בשוגג ואינו ברשותו של הבעלים להקנותו.

ואע"פ שיש מקום לומר שאין לו קניי גזילה, ראשית משום שהוא גזול בשוגג ויעוין בקצוה"ח ריש סימן כ"ה דגזול בשוגג לא מחייב באונסין וא"כ לית ליה קניי גזילה, ואפי' להחולקים עליו מכל מקום הכא שהוא כסבור שהוא שלו לא הוי גזול להתחייב באונסין כמבואר בגמ' בכתובות דף ל"ד בהניח להם אביהם פרה שאולה וכסבורים שהם שלהם דחייבים לשלם דמי בשר בזול, ולא מחייבי משום גזילה כמש"כ

יבואר אם הנוטל טליתו של חבירו שלא מדעתו ומניחו במקומו אם צריך חבירו לכוון לקנותו מיד

אבל במה שהערנו בהא דאיתא בשו"ע סי' י"ד ס"ד דמותר ליטול טלית חבירו שלא מדעתו ולברך דנח"ל לאינש למיעבד מצוה בממוניה, וכמש"כ הט"ז דמהאי טעמא גם נח"ל להקנות לחבירו הטלית, וקונה בקניין מצד הקונה, ולכא' צ"ע דהא נסבב מכאן זה חוב לבטל דמאחר שאינו יודע שחבירו נטל הטלית ומתעטף בו בלא לבין לחזור ולזכות בו הרי זה אינו מקיים מצוות ציצית בטלית שלו, ואע"פ דחשיב שאולה לאחר ל' יום דכדידיה דמי, מכל מקום אינו מקיים בזה מצוות עשה דאורייתא. **ובספר** דעת נוטה סימן תפ"ח כתב דנכון שיודיעו שיקנהו, אבל מסתימת הפוסקים אין נראה כן, ולכאורה צ"ל שקונוהו בחצר בדעת אחרת מקנה ובה שפיר חשיב ברשותו שהרי ניתן להלווקה הטלית רשות לקנותו ושפיר חשיב ברשותו ויכול להקנותו לבטלים בדעת אחרת מקנה.

ואי נימא דלא מהני דעת אחרת מקנה שהרי איכא מאן דפליג על הרשב"א והראב"ד, והרע"א סימן ל"ז לא סמך על דברייהם לגמרי יעו"ש, ע"כ דצ"ל דסגי בחצר כה"ג גם שלא מדעתו ואע"פ שיועד שהוא ברשותו והתוס' בב"ב דף נ"ד כתבו דבכה"ג שיועד שהוא בחצירו לא קנה שלא מדעתו, הכא כיון שחושב שהוא שלו קונהו גם בלא דעת לקנות משום שלא היה צריך לכוון לקנותו וצ"ע.

בעניין מי ששתה יין של קידוש בקידוש שעושים בבית הכנסת ורוצה לשתות שאר משקין אם יכול לכוון שברכת היין לא תפסור שאר משקין

כשאוכל פירות את מהני כוונה שלא לפטור פרי אחד כדי לברך עליו שהתבאר"ש סימן י"ט כתב דהוי ברכה לבטלה והפרי"ח כתב דהוי ברכה שאינה צריכה.

אבל בברכת פה"ג של הבדלה כיון שהוא ברכה על הכוס של הבדלה ואין היין ששותה אחר כך חשיב כאותו סעודה אלא כיון שאסור לאכול בלא הבדלה להכי היין ששותה אחר כך מיישב שייכא לאותו ברכת היין אבל כל שמכוון שלא לפטור אינו נפטר ממילא בברכת היין שאינו כסעודה אחת שנפטר ממילא.

ולפ"ז בנדון דידן שמברך על הכוס של קידוש בורא פה"ג ומכוון שלא לפטור את המשקין ששותה אחר כך לכאורה יכול לכוון שלא לפטור אותו משום שאינו חשוב כסעודה אחת ושפיר מהני ביה כוונה כמו שאמרו לגבי ברכת הבדלה.

אבל לכוון בברכת המוציא שלא לפטור את המשקין ששותה בסעודתו לא מהני, והכי נמי לא מהני כוונה בברכת מונונות שלא לפטור המשקה שישתה אחר כך שהוא כסעודה אחת דמיפטר ממילא.

יבואר דבשני מיני שתיה יכול לכוון שלא לפטור אבל בעלמא כל בדעתו לשתות לא מהני כוונה שלא לפטור

ובני יקרי הרב הגאון ר' יעקב שליט"א אמר שאפשר לומר עוד שבברכת היין של הבדלה כיון שהוא יין של מצוה הרי הוא כשני מיני שתיה ולהכי מהני כוונה שלא לפטור, ומוכרח לומר כן מזה דלא אמרו שיכוון לפטור את היין בברכת היין של הבדלה וע"כ צ"ל דמשום שהם שני מיני שתיה לא פטר אחד את חבירו וכמו שאמרו בברכות דף מ"ב זה לשתות וזה לשרות ולא פטר זה את זה והכי נמי לא מהני לכוון לפטור בברכת היין של הבדלה את היין שישתה בתוך סעודתו, ולהכי מהני כונה שלא לפטור ברכת היין של הבדלה את היין שישתה אחר כך כיון שאינו כסעודה אחת, אבל בבירך על הפת לא מהני כוונתו שלא יפטר את המשקה שישתה בתוך סעודתו כיון שהם מעניין אחד לא מהני כוונתו שלא יפטר ואפי' אינו כעיקר וטפל אלא בשני מיני פירות גם לא יוכל לכוון שלא לפטור את הפרי האחר כל שאינו שני מיני אכילה.

שוב הראוני בתבואות שור סימן י"ט סוף אות י"ז שכתב וז"ל גם מזה שכתב השולחן ערוך סימן קע"ד דאם קבע לשתות יין לפני המזון אין צריך לברך על שתית יין שבתוך המזון דיין שלפני המזון פוטרו וכן יין של קידוש פטור יין ששתה בתוך המזון וכן המבדיל על השולחן פטור יין שבתוך המזון ויש אומרים שאין ברכת יין הבדלה פטור אלא אם כן נטל ידיו קודם הבדלה הלכך כיון שיש פוסקים דסבירא להו דהבדלה פטור צריך שיכוין בכוס הבדלה שלא לפטור יין שבתוך המזון אם נטל ידיו בניהם לאחר הבדלה מכל מקום אין משם ראייה להתיר כוונה שהברכה לא יפטר כי אם דבר אחד דהתם אין המסות מעניין אחד הכוס של הבדלה בא רק למצוה וזה הכוס השני בא לשתות כדי לשרות המאכל שבמעיו כמו שכתב בבית יוסף שם ותו דברכת המוציא מפסקתו ולהכי אפילו למאן דאמר שאינו הפסק דברכת המוציא מפסקתו כשאנו מכיין להפסיק מכל מקום כשמכוין להפסיק מודה שאינו מערבב יחד אבל דבר שאינו משונה מחבירו לא מצינו שיפסיקו במחשבתו לברך על כל אחת, ע"כ.

ועיו' בחיי אדם כלל נ"ה ס"ו שכתב שיכוין בברכת קידוש שלא לפטור המשקין ששותה אחר כך ויכול לברך עליהם אבל לא בריא ליה האי מילתא אי מהני בזה כוונה שלא לפטור המשקין, וז"ל בחיי אדם ח"א כלל נה סעי' ו' המקורש על היין ודעתו לשתות י"ש או קאווע, ה"א כתב דאין צריך לברך על המשקין, ולי נראה דצריך לברך, ולכן הנכון שיכוין שלא לפטור המשקין, ואעפ"כ יברך שהכל על מעט צוקר ויכוין לפטור גם המשקין, ע"כ, ונראה מדבריו שלא סמך על המונה שלא לפטור בלבד אלא אם יברך על הסוכר שהכל, ויש להעיר שאם מברך על הסוכר שהכל למאי אצטרך לכוון שלא לפטור המשקין וצ"ע.

הוי כסף קנין לקדושין, אבל אם א"א לה לזכות בהגולה אלא דרך מחילה שימחול חיוב השבה וממילא תזכה מכח קניני גולה אין זה כסף קדושין כיון שזכותה הכסף ממילא שלא ע"י נתינת והקנתה האיש, ומשו"ה סובר המהרי"ל ז"ל דכה"ג אינה מקודשת, ועיוין בקהלות יעקב למרן הסמ"פ זצ"ל קדושין סימן כ"א שהאריך הרבה בזה.

וא"כ בנידון דידן תלוי בהנ"ל אם יש לגולן הנ"ל קניני גזילה, דאם יש לו קניני גזילה יוכל להקנות לו את הטלית ע"י שימחול לו על חיוב דושיב ואז יקנה את הטלית ע"י הקניני גזילה שיש לו בה, אבל אם אין לו קניני גזילה וכמש"כ שבכסבור שהוא שלו לכולי עלמא אין לו קניני גזילה, ורק משום דהוי כאבידה חשיב כאינו ברשותו בזה לא יוכל להקנות לו את הטלית.

אך הגר"ש ביאר דהא דיכול להנצל להקנות לגולן הוא משום דמהני קניין מצד הקונה לבד, ולהכי כל שהנגזל נותן רשות לגולן לקנות הרי הוא יכול לקנותו מצד עצמו כמו שקונה מן ההפקר שגם בלא מקנה קונה אותו, והכי נמי כל שנתן לו רשות לקנותו יכול לקנות בעצמו, וגם כשאנו ברשותו להקנותו יכול לתת רשות לקנותו, ולהכי קנהו הגולן, ולפ"ז בנדון דידן לא יוכל הגולן לקנותו דהרי הגולן אינו מכוון לקנותו שהרי אינו יודע שהוא גזול בידו וא"כ אינו יכול לקנות אלא בדעת אחרת מקנה וזה אינו יכול דכל שאינו ברשות המקנה אינו יכול להקנותו בדעת אחרת מקנה, ונמצא דלכולי עלמא לא יכול להקנות את הטלית לחבירו.

נשאלתי במי ששתה יין של קידוש בקידוש שעושים בבית הכנסת ורוצה לשתות שאר משקין ונחלקו האחרונים אם השותה יין פחות כמלא לוגמיו פוטור שאר משקין מברכה האם יכול לכוון שברכת היין לא תפסור שאר משקין ואז יוכל לברך עליהם לכו"ע.

וכן יש להסתפק באוכל מיני מזונות ורוצה לשתות משקה אם צריך לברך עליהם, שהרי באוכל פת הוא פטור כל המשקין חוץ מן היין, ומאחר שכל מיני מזונות הם ספק פת אלא שמברכין עליהם בורא מיני מזונות מספק כיון שבדיעבד יוצא בבורא מיני מזונות, כיון דברכת בורא מיני מזונות הוא ברכה כללית להכל חוץ ממים ומלח דלא זיין ואינם נפטרים בברכה זו, אבל כיון דהוי ספק פת א"כ איך יברך שהכל על המשקה ששותה אחר שברך על המזונות שאם הוא פת הרי נפטר המשקה בברכת הפת, **וכבר נודע שבעל אור לציון זצ"ל** אמר שיברך על המשקה תחלה כדי שלא יפטר בברכת המזונות, אבל אכתי יש לו ספק בברכה אחרונה ידידיה אם יכול לברך על המשקה, דאפשר שברכת מעין שלש של המזונות פוטרתו כמו שברכת המזון פוטרתו מלבד בורא נפשות, ובה אין לו עצה אלא לגמור שתייתו קודם אכילת המזונות, ונסתפקתי אם מהני לכוון שלא לפטור בברכת המזונות את המשקה ויכול לברך על המשקה.

יבואר שהשותה יין בסעודה אחר הבדלה מהני כוונה שלא לפטור אותו יין בברכת היין של הבדלה

הנה בשולחן ערוך סימן קעד סעיף ד כתב וז"ל אם קבע לשתות לפני המזון, א"צ לברך על יין שבתוך המזון, דיין שלפני המזון פטור, וכן יין של קידוש פטור יין שבתוך המזון, וכן המבדיל על השולחן פטור היין שבתוך המזון. וז"א שאין ברכת יין הבדלה פטור, אלא א"כ נטל ידיו קודם הבדלה, הילכך המבדיל קודם נטילה יכוין שלא להוציא יין שבתוך הסעודה, ובדיעבד שלא כיון כך, פטור יין שבתוך הסעודה, דספק ברכות דרבנן להקל, ע"כ, ומבואר דמהני כוונה שלא לפטור את היין שבתוך הסעודה ושפיר מברך על היין שבתוך הסעודה ולפ"ז הכי נמי היה יכול לכוון שלא לפטור בברכת הקידוש את שאר המשקין ושפיר יכול לברך לפנייהם שהכל, וכן באוכל מזונות שיכוון שלא לפטור המשקה ששותה אחר כך בברכת מזונות ושפיר מברך שהכל על המשקה ששותה.

אלא דקשה מהא דכתב בשו"ע סימן קעד סעיף ז לענין השותה מים בתוך סעודתו אם צריך ברכה, והביא שנחלקו בזה הראשונים וכתב בסוף דבריו וז"ל והרוצה להסתלק מן הספק ישב קודם נטילה במקום סעודתו, ויברך על דעת לשתות בתוך סעודתו, ע"כ, ובמ"ב כתב דבאמת היה ראוי לעשות כן אלא שהעולם נהגו להקל ויש להם על מי לסמוך, וכמש"כ הרמ"א, אבל יל"ע אמאי לא אמר שיכוון בברכת המוציא שלא לפטור המשקה שבתוך סעודתו ובהו יוכל לברך על המשקה שבתוך סעודתו לכולי עלמא, ואין לומר דהוי כגורם ברכה שאינה צריכה שהרי גם במה ששותה קודם סעודתו הוא גם גורם ברכה שאינה צריכה אלא ע"כ דכדי להסתלק מן הספק מותר להכניס עצמו בברכה שאינה צריכה וא"כ אמאי לא יכוון שלא לפטור המשקה בברכת המוציא.

יבואר שכל שהוא נטפל לאכילתו אינו יכול לכוון שלא לפטור ולברך עליו

ומוכרח לכאורה דכל שהוא נטפל עמו לא מהני כוונה שלא לפטור שהרי בשעת ברכת המוציא חשוב גם לשתות מים בסעודתו וכל שהוא כחלק מסעודתו הרי הוא נפטר ממילא בברכת המוציא ולא מהני כוונה שלא לפטור והרי הוא כמברך על האוכל ומכוון שלא לפטור את הכזית האחרון דלא מהני שהברכה פטרתו ממילא, והכי נמי כל שהוא כסעודה אחת לא מהני כוונה שלא לפטור, וכבר נחלקו הפרי"ח והתב"ש אם

² ובאורח חיים סימן תע"ד יש מחלוקת גדולה בין הפוסקים לענין ברכת המסות דסדר של פסח מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קידוש ועל כוס של ברכת המזון ואין הנהגים כדברעת הרמ"א ז"ל ונהגין לברך ברכה ראשונה

